

PUBLIKATIES

Den Helder - Petten

DM

INGE VAN VLIET & TOM VIERHOUT (1980). *De duinen tussen Petten en Den Helder. Verslag van een doctoraalstudie vegetatiekunde en regionale bodemkunde (uitgevoerd 1977)*. Wageningen.

De landschapskartering van de Nederlandse duinen volgens de methode-Doing is door dit onderzoek weer een stap verder gevorderd. Zoals de titel aangeeft zijn in dit verslag de duinen tussen Petten en Den Helder onder de loep genomen, een gebied dat toch altijd nog zo'n 2000 ha groot is en o.m. de Zwanewaterduinen omvat.

Het verslag bestaat uit twee hoofdkomponenten: een beschrijving van de landschapseenheden en een uiteenzetting van de samenhang tussen bodem en vegetatie. Voordat deze aspecten aan bod komen, wordt eerst ingegaan op het ontstaan van de verschillende deelgebieden van het studiegebied. Dit is voor het inzicht een welkome aanvulling, omdat dit ontstaan een tamelijk gekompliceerd gebeuren is geweest. Het zijn nl. gebieden die voorheen eilanden zijn geweest en door toedoen van de mens aaneen zijn gesmeed tot een langgerekte keten van duinen.

De landschapskartering is uitgevoerd volgens de methode-Doing en zoals gebruikelijk gepresenteerd op topografische kaarten van schaal 1:25.000. Opvallend is dat de gemiddelde grootte van de onderscheiden landschappen aanzienlijk kleiner is dan doorgaans op de kaarten van Doing het geval is. Gebieden met een oppervlak van 2 ha zijn niet uitzonderlijk. Er wordt hiermee een tamelijk verfijnd beeld van het landschap gegeven. In een uitgebreide toelichting bij deze kaarten worden alle onderscheiden landschapseenheden beschreven (zo'n 150 in getal!). Dit geschiedt aan de hand van geomorfologische bijzonderheden, vegetatiekundige kenmerken en soms ook hydrologische wetenswaardigheden.

De tweede hoofdkomponent van het verslag behandelt de bodem. Anders dan bij het landschapskundige deel is dit hoofdstuk voornamelijk het resultaat van literatuuronderzoek. Eerst

wordt de vorming van het duinlandschap besproken (de geomorfologie), waarna ook het proces van bodemvorming aan een beschouwing wordt onderworpen. Naar mijn mening komt hierin de relatie plant-bodem te weinig tot zijn recht. Juist in een studie waar het verband gelegd wordt tussen bodem en vegetatie ligt het voor de hand om de eisen die planten aan de bodem stellen en de factoren die de opneembaarheid van voedingsstoffen bepalen, te behandelen.

Van een vijftigtal plaatsen die zodanig gelokaliseerd zijn dat alle onderscheiden vegetatietypen erin vertegenwoordigd waren, zijn bodemprofielen beschreven en grondmonsters genomen. De grondmonsters zijn onderzocht op zuurgraad en or-

ganisch stof-gehalte. Uit de resultaten blijkt dat er een redelijke samenhang is tussen de bodemeigenschappen en de vegetatietypen, al is de spreiding soms wel erg groot. Dit is niet zo verwonderlijk omdat de duinen bij uitstek een dynamisch karakter hebben, met een soms sterk beweeglijke bodem. Hierdoor kan de evt. bestaande samenhang bodem-vegetatie aanzienlijk vertroebeld worden.

Het verslag verraaft dat er een grote hoeveelheid werk verzet is, waardoor het bewondering afdwingt. Het is daarom extra jammer dat er toch nog een paar onvolkomenheden zijn aan te wijzen: een bodemkundig deel in het hoofdstuk over de landschapskartering, onvolgende ondertiteling bij de tabellen en gebrekkige verwijzing naar de legenda van de bodemprofielen.

Tot slot nog een kleinigheidje: waarom prikt er een Lepelaar op de kaft?

Openluchtrecreatie

TH

J.W. VAN DER LINDEN (1980). *Openluchtrecreatie en milieu-aantasting in duingebieden. Instituut voor Milieuvraagstukken, VU Amsterdam. pp. 152 (op kringlooppapier) prijs: f 20,- (aan te vragen bij het Instituut voor Milieuvraagstukken, De Boelelaan 1087A, Amsterdam).*

In deze studie is een beschrijving gegeven van de recreatiepatronen in enkele onderzoeksgebieden van het Noordhollands Duinreservaat. Deze gegevens zijn in verband gebracht met waarnemingen aan het natuurlijk milieu. Nagegaan is in hoeverre op basis van deze resultaten, gecombineerd met resultaten van andere studies, aanwijzingen kunnen worden gegeven voor het beleid en welke lacunes er zijn in de kennis. Deze studie is dan ook als een voorverkenning te beschouwen.

Voor de onderzoeksresultaten m.b.t. de recreatiepatronen zij verwezen naar een bespreking van een tussentijdse publikatie in Duin 1979 nr. 4.

De relatie met het natuurlijk milieu wordt gelegd via het aantal wilde paden en door een ver-

gelijking van de vegetatie van vier zuidhellingen met verschillende recreatie-intensiteit. Er is een positief verband geconstateerd tussen de hoeveelheid wilde paden en het aantal recreanten buiten de officiële paden. Op de zuidhellingen is de situatie ingewikkelder.

Aan de hand van onderzoekingen in andere duingebieden wordt de conclusie getrokken dat er weinig onderzoek is verricht, dat zich ten doen stelt oplossingen te vinden voor problemen, die vanuit een oogpunt van natuurbehoud aan de recreatie zijn verbonden.

M.b.t. het beleid wordt geconstateerd dat dit soort gegevens meer als richtinggevend en randvoorwaardenstellend zijn te kwalificeren dan dat er direct effectieve maatregelen ter bij-

sturing en geleiding van de recreatie uit zijn af te leiden.

Van de besproken methoden ter bevordering van milieuvriendelijk gedrag worden zônering en voorlichting als bruikbare methoden aanbevolen.

Met als doel de duidelijkheid te bevorderen wordt gesproken van macrozônering, het sturen van recreatiestromen binnen een regio, en van microzônering, het sturen binnen een kleiner gebied. Zônering kan mogelijk in veel situaties een goed middel zijn bij het zo aanvaardbaar mogelijk op elkaar afstemmen van recreatie en natuurbehoud. Het betekent echter niet dat de te maken afweging tussen recreatie en natuurbehoud er door kan worden vereenvoudigd. Verder wordt geconcludeerd dat microzônering in duingebieden wel in enige mate kan worden afgestemd op bestaande verschillen in kwetsbaarheid, maar dat de ruimtelijke verdeling ervan zodanig is dat niet te vermijden is dat plaatsen met een relatief grote kwetsbaarheid onder recreatieve druk komen. Bij macrozônering worden de volgende problemenesignaleerd. Het veel gehanteerde onderscheid tussen natuurgerichte en niet-natuurgerichte recreatie is moeilijk (objectief) te maken en de mogelijkheden om de niet-natuurgerichte recreatie naar elders te leiden zijn gering. Zônering alleen wordt onvoldoende geacht om de aantasting van het natuurlijk milieu door de recreatie tegen te gaan.

Voorlichting en milieu-educatie zijn niet alleen van belang om het gedrag binnen de gebieden te beïnvloeden, maar ook om de instrumenten voor zônering acceptabel te maken voor recreanten. Er wordt voor gewaarschuwd hier te veel van te verwachten. Het grootste effect van voorlichting is te verwachten als er weinig van de recreant wordt gevraagd en als er niet zozeer sprake is van verkeerde opvattingen als wel van gebrekkige kennis. ●

Meijendel

MEIJENDEL MEDEDELINGEN. Jaargang 8, nr. 1, juli 1980. Verkrijgbaar bij: afd. Oecologie, Zoölogisch Laboratorium, Kaiserstraat 63, Leiden.

In deze aflevering van de Meijendel Mededelingen zijn diverse artikelen opgenomen, die hier kort genoemd zullen worden t.b.v. geïnteresseerden.

Het eerste artikel betreft het verslag van het vogelringstation over de jaren 1977 en 1978: lijsten met aantallen geringde exemplaren per soort en lijsten met teruggevangen exemplaren, met vermelding van ringnummer en herkomst. Het zou misschien aardig zijn als uit deze jaarlijks terugkerende lijsten meer concluderende artikelen zouden worden samengesteld, bijv. over de betekenis van Meijendel als doortrekgebied. Als bijlage is de uitslag van onderzoek naar vogelgezwelven vermeld.

Er zijn nog twee artikelen over vogels: over het broedbestand van de Zilvermeeuw en

over dat van de Kokmeeuwenkolonie. Alle drie de soorten namen toe tot een bestand in 1978 van resp. 2702, 574 en 158.

Het laatste artikel geeft de resultaten weer van vegetatiekundige verkenning van een deel van Duinrell. Aan dit gebied, 30 ha groot, die grotendeels uit aangeplant dennenbos bestaan, worden geen bijzonder hoge vegetatiekundige waarden toegekend. Dit onderzoek is verricht door onderzoekers van de D.W.L., hoewel het gebied niet tot het eigendom behoort, maar als registratiegebied fungeert. Als reden voor het onderzoek worden zuiver wetenschappelijke interesses genoemd; er is dus blijkbaar geen sprake van dat de kartering met evt. infiltratieplannen in de buurt van dit gebied samenhangt. ■

BRIEVEN

vogelstand

Naar aanleiding van het artikel over vogelstand en infiltratie wil ik opmerken, dat hier vroeger op Terschelling volgens betrouwbare getuigenissen vooral 's winters veel water in de duinen stond. Er was vrijwel geen afwatering.

Verder gaan er verhalen over een weelde van eieren van *allerlei* gevogelte in de broedtijd, in de duinen wel te verstaan (dus niet het bekende meeuweiers rapen op de Boschplaat). Men ging ook geen eiers zoeken, maar eiers rapen. Aan dit vochtige tijdperk zal een einde gekomen zijn toen het S.B.B. de duinen ging bebossen. Men koos uitheemse dennen als hoofdmoot. Ik denk dat dit veel invloed op plantendeck en vogelstand heeft gehad. Inzicht in wat er nu in de duinen gaande is door toef of afdoen van het S.B.B. heb ik niet. Het beleid van het S.B.B. is voor de burger een gesloten boek. Er wordt nog steeds veel afgewaterd. Al dat zoete water gaat verloren. We hebben nu een wad-waterleiding uit Friesland,

die de helft van het eiland van hard water voorziet. Ons eigen water is veel zachter. Ik zet vraagtekens bij het water- en natuurbeheer alhier. Ons afvalwater gaat door een rioolwaterzuivering en wordt dan schoon, zoet en wel op het wad geloosd. Dit alles kost veel geld.

Om nu op het artikel terug te komen vermoed ik dat de Hollandse duinen in vroeger tijd veel waterrijker zijn geweest dan u denkt. Hier kan bodemonderzoek naar eventuele veenpakketten uitkomst brengen alsmede historisch onderzoek. Ik raadpleegde onlangs Merula (Placcaten en ordonnantiën, 1605) voor een ander doel; daar zult u zeker informatie vinden over jacht op vogels (o.a. putoren, d.w.z. roerdompen) en andere duinzaken. Verder onderzoek zal nog veel meer kunnen opleveren. Ook 'Organogene Dünenbildung' van J.W. van Dieren (uit 1934) levert historisch materiaal en verwijzingen waar men wat mee kan doen. Ik hoop dat er jonge mensen zijn die in die richting biologisch-historisch onderzoek willen doen. Het lijkt mij nut-